

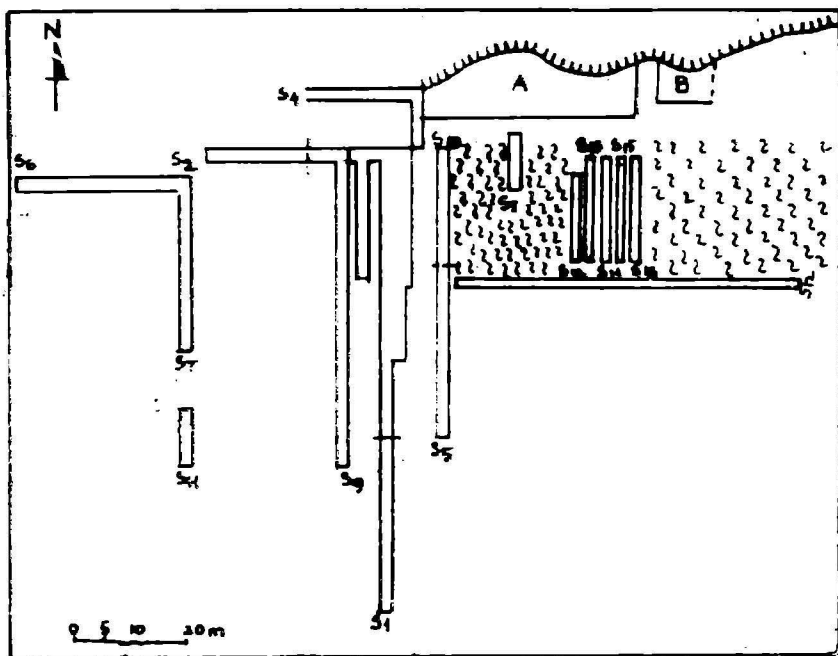
UN CUPTOR MENAJER DIN SECOLELE VIII—IX DESCOPERIT LA ENISALA

GHEORGHE MĂNUCU-ADAMEȘTEAN

După o intrerupere de un an, în cursul anului 1981 au fost reluate cercetările arheologice din punctul „La Biserică”. Obiectivul principal l-a constituit aflarea laturii de vest a necropolei medievale (secolele XV—XVIII), precum și a celei daco-romane (secolele I—III e.n.).

În acest scop a fost trasată S_{12} , cu o lungime inițială de 40 m, care a fost apoi prelungită, ajungându-se la 62 m. Aici au fost dezvelite 27 de morminte din secolele XVII—XVIII, cele mai tirzii fiind datate cu monede de la începutul secolului al XVIII-lea. Mormintele sînt eșalonate pînă la capătul secțiunii, dar prelungirea acesteia nu a mai fost posibilă în această campanie, datorită terenurilor cultivate din zona respectivă.

Un spațiu liber dintre două terenuri plantate cu viță-de-vie ne-a creat posibilitatea să verificăm limitele rezultate în urma cercetărilor întreprinse de M. Babeș în anii 1967—1968. Într-o primă etapă a fost trasată S_{13} de 18 m — aceasta fiind lungimea maximă a terenului ce mai putea fi investigat. Descoperirea altor morminte, precum și a unor vestigii din alte perioade istorice ne-au determinat să trasăm încă patru secțiuni, pentru a putea cerceta toată suprafața (Pl. 1). Astfel, au rezultat materiale ceramice ce atestă prezența unei așezări din secolele VI—V i.e.n. și a alteia din secolele VIII—IX e.n. Acum ne vom opri numai asupra descoperirilor datînd din secolele VIII—IX.

Planșa I

Planșa a II-a

În campaniile anterioare s-au găsit, în umplutura gropilor de morminte, diverse fragmente ceramice decorate cu incizii orizontale sau în val.

În S_{13} s-a descoperit un cuptor cu două vetre — notate C_1 și C_2 . Din păcate, cele două vetre au fost distruse de gropile unor morminte din secolul al XVII-lea. C_1 are o lungime de 1,40 m

și o lățime de 1,20 m. Pereții s-au păstrat doar pe o înălțime de 0,15 m. În interior erau căzute cîteva pietre, iar într-un colț erau cîteva fragmente ceramice. Gura, orientată spre sud-est, era blocată de cenușă, pietre și bucăți din boltă. C_2 are lungimea de 1,20 m și lățimea de 1,00 m. Pereții sînt distruși în întregime. S-a păstrat doar vatra, ce avea

pe ca citeva pietre și un fragment ceramic. Gura era orientată spre sud-vest. Cele două cuptoare au avut o groapă comună, de formă rectangulară cu colțurile ușor rotunjite și care se adincea cu 0,20—0,30 m față de nivelul vetrelor (Pl. II).

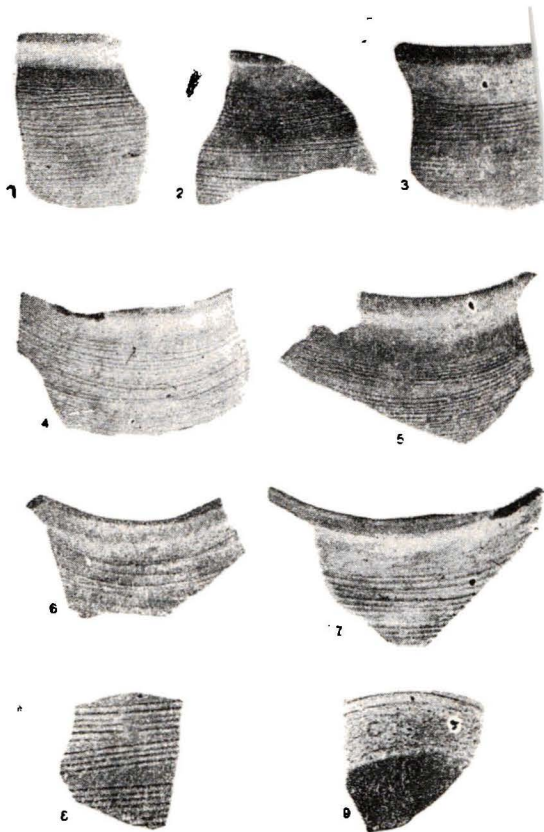
Primul cuptor construit se pare că a fost C₂, care a fost găsit complet distrus, fiind înlocuit ulterior cu C₁. Situațiile de acest gen sînt destul de rar întîlnite, dar putem menționa o descoperire similară la Dridu¹.

Materialul ceramic — din C₁ și din groapă — este unitar și ne permite o încadrare cronologică a complexului. Fragmentele, din care nu s-a putut întregi nici un vas, aparțin unei singure forme — borcanul. Toate sînt lucrate dintr-o pastă ce are în compoziție pietricele, bucăți mari de calcar, cioburi pisate și mică, amestec ce face ca suprafața să devină zgrunțuroasă; vasele au miezul negricios, cu pereții de culoare maroniu-roșcat, dar întîlnim și borcane bine arse, de culoare roșu-portocaliu, toate avînd un perete gros de 8—12 mm (menționăm o singură excepție, un borcan decorat cu incizii fine și cu peretele gros de 5 mm).

După decor, putem distinge două variante:

1. Borcane cu buza înaltă, evazată, cu marginea teșită drept (Pl. III/1,3, V/2), alături de care apar piese cu buza scundă, răsfrîntă și cu muchia teșită (Pl. III/6); se remarcă și recipiente cu marginea inferioară a muchiei trasă în jos, sau cu marginea rotunjită (Pl. III/7, V/6). Toate sînt decorate cu o rețea de linii orizontale ce acoperă corpul pînă aproape de bază. Singurul fund de vas descoperit nu prezintă marcă.

2. Borcane ce se caracterizează printr-o buză răsfrîntă, cu marginea teșită; un singur borcan, lucrat la o roată mai înceată, are buza răsfrîntă brusc cu o ușoară șanțuire pe mijloc (Pl. IV/5, V/5). Spre deosebire de cele din prima grupă, toate sînt decorate pe fața interioară a buzei cu o bandă de linii în val (Pl. IV/3; V/1, 3, 5). Decorul este realizat din imbinarea a două motive: banda de linii orizontale și banda de linii în val; acestea sînt dispuse pe toată supra-

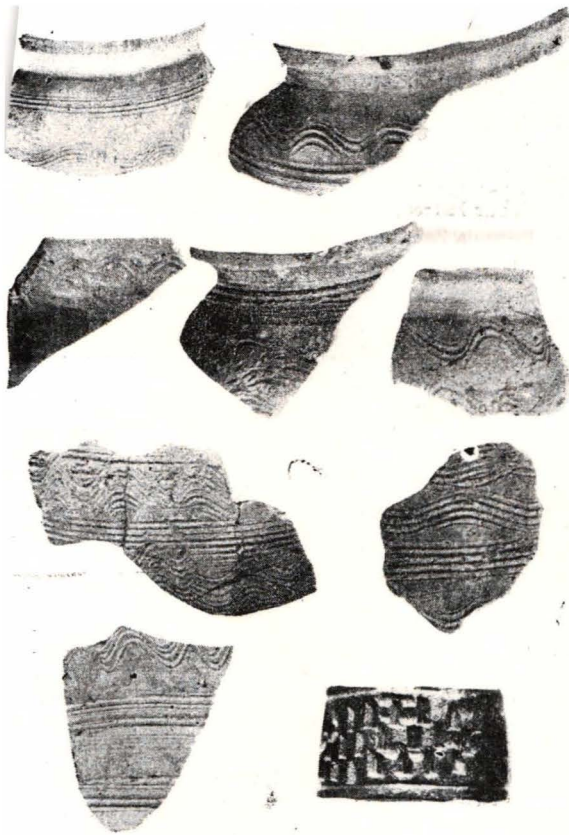

Planșa a III-a

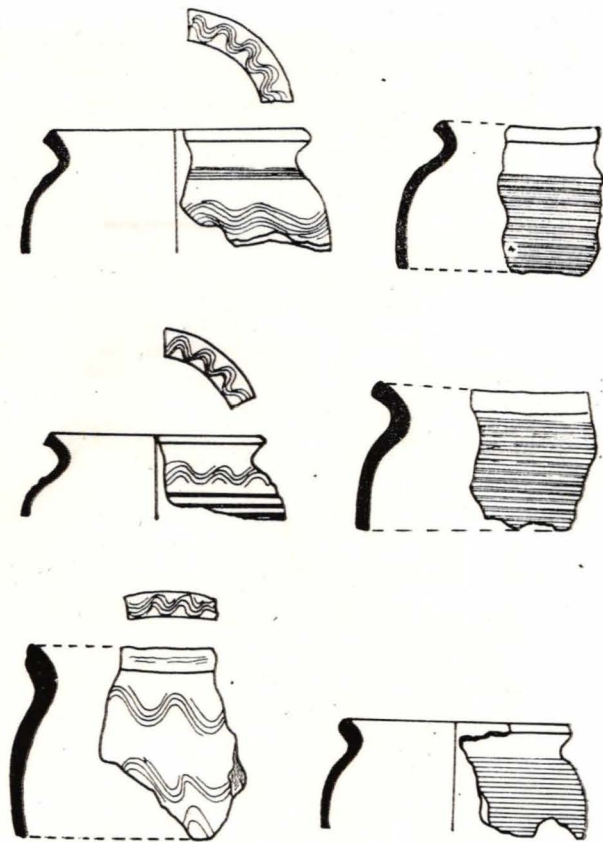
fața corpului în registre cu spații mai mari sau mai mici între ele, fără a respecta o anumită ordine (Pl. IV/1—8). Materialele au fost găsite împreună în groapa de acces, astfel că deosebirea stilistică realizată nu implică și diferențieri cronologice.

Descoperirilor ceramice li se adaugă un degetar foarte bine păstrat; tronconic, cu dimensiunile 23/21 mm, prezenta trei benzi de incizii mici, despărțite de două linii (Pl. IV/9).

Datarea complexului descoperit și, implicit, a așezării căreia îi aparține, se poate face pe baza fragmentelor ceramice. Acestea sînt diferite de așa-numita ceramică de tip Dridu din secolele X—XI, caracterizată prin buza îngroșată și rotunjită și o combinație de linii incizate, orizontal și vertical². Cele mai apropiate analogii le-am găsit în necropola de la Nalbant, la vasele din faza țirzie —

Plansa a IV-a (1—9)

Plansa a V-a (1—6)

secolele VIII—IX — singura cercetată din Dobrogea de nord³. Mult mai numeroase sînt descoperirile din sudul Dobrogei. Materiale asemănătoare s-au găsit în necropola de la Istria-Capu Viilor⁴, sau în cimitirul nr. 2 de la Satu Nou⁵, datate în secolele IX—X, cu posibile prezențe și în secolul VIII⁶. Tot în sudul Dobrogei, în cimitirul de la Gîrlița-Ostrov am întîlnit cele mai apropiate analogii pentru materialele de la Enisala, descoperirile de acolo datîndu-se în secolul VIII și începutul secolului IX, pe baza unor cercei bizantini⁷.

Pe baza datelor prezentate mai sus, putem încadra așezarea din punctul „La Biserică” în secolul IX, avîndu-și foarte probabil începuturile în ultimele decenii ale secolului al VIII-lea. Sfîrșitul ei trebuie plasat pe la jumătatea secolului al IX-lea sau cîteva decenii mai tîrziu. Lipsa ceramicii pictate, care apare în a

doua jumătate a secolului al IX-lea, precum și a buzelor rotunjite sau a combinațiilor de linii incizate orizontal cu cele verticale, elemente pe care le întîlnim spre sfîrșitul secolului al IX-lea⁸, ne fac să ne oprim la datarea arătată mai sus.

Ca o simplă mențiune arătăm că în așezarea de la Enisala lipsește ceramica cenușie, categorie frecvent întîlnită în necropolele contemporane din sudul provinciei. Faptul poate fi pus pe seama insuficienței cercetărilor sau poate fi raportat la o anumită preferință a locuitorilor din sud. Caracterul singular al așezării de la Enisala în orizontul arheologic dobrogean ne împiedică să facem vreo supoziție și ne obligă să rămînem la stadiul de simplă mențiune.

Modestia complexului arheologic dezvelit nu permite alte considerații, el avînd doar meritul că aduce în discuție prima stațiune arheologică nord dobrogeană din secolele VIII—IX.

NOTE

¹ Eugenia Zaharia, *Săpăturile de la Dridu. Contribuție la arheologia și istoria perioadei de formare a poporului român*, București, 1967, p. 59—60

² Ibidem, p. 112; Gh. Ștefan, I. Barnea, Maria Comșa, Eugen Comșa, în „Dinogetia”, București,

1967, p. 134—238; Petre Diaconu, Dumitru Vilceanu, *Păciul lui Soave. Cetatea bizantină*, I, București, 1972, p. 72—84

³ Gavrilă Simion, în „Peuce”, II, 1971, p. 235, Pl. XI/1,3

⁴ Vlad Zirra, în „Dacia”, N.S., VII, 1963, p. 380 — fig. 11, 18/1,19

⁵ Bucur Mitrea, în „Materiale”, VI, 1959, p. 582

⁶ Eugenia Zaharia, *op. cit.*, p. 112—113

⁷ Constantin Cirjan, în „Pontica”, I, 1968, p. 409—425; idem, în „Pontica”, II, 1969, p. 111—128.

⁸ Maria Comșa, în „Dacia”, N.S., VII, 1963, p. 413—415